

みんなくりポジトリ

国立民族学博物館学術情報リポジトリ National Museum of Ethnology

TAALI WAAYE'EN BEE DAAKAAJE

メタデータ	言語: eng 出版者: 公開日: 2009-04-28 キーワード (Ja): キーワード (En): 作成者: 江口, 一久 メールアドレス: 所属:
URL	https://doi.org/10.15021/00001834

TAALI WAAYE'EN BEE
DAAKAAJE

184 Debbo jeenoowo bee suka daakaare

Geccol geccol. A nani, waaye?

Woodi gorko oo, o mari debbo maako. Debbo maako doo boo jeenan waftaako. Sikenaa, kanko goo o dilli jahaangal. Tum, to o dilli jahaangal doo, daa-kaare wara gal gada suudu doo yiida bee debbo maako. Hahaa, be jeena. Haa yennde feere, debbo goo dawri bee gorko goo, asee, bee waaye mum goo.

Jam, gorko goo boo warti.

Too, see, kanyum boo, debbo maako wulna ndiyam, asiri. Asiri wadi debbo kam wulni ndiyam bal bal bal bal. O wi'i: "Yaaranam baawo suudu haa mi yaha mi yiiwa." O haddi limshe. Debbo yehi jo"ini ndiyam bee fayannde fuu haa baawo suudu. Naa o jo"ini naa?

See, waaye goo wari don meema sekko. Law gorko goo wi'ata: "Ndaa mi don dari haa do. Mi don dari reeni. Ko wadi doo a waraay sam? Miin kam to ban nii kam en ngondataa, en tammaay yaadugo. Iga booyima nii, en ndawri haaje men timmi booyima nii, a warataa haa jonta doo? Ammaa miin kam ban nii, to anndi ban nii, a wattan kam, miin kam, en mburtindiri." O wi'i: "Kayyaa, woodaa. Deraam, taa bernu. Taa bernu. Badita gaa'e haa mi yecca haala kadi."

Biira, sey, genndeeru goo, kanyum boo baditi. O wi'i: "Too, ndaa waddu junngo maada." O wi'i: "Kaay, junngo am waftaako."

Biira, see, gorko goo nyedi ndiyam. O wi'i mo: "Toy maa?" "Ndaa doo saayiire njo"inan-maa-mi." O baditi haa o jaba, biira, gorko goo jolti mo ndiyam dow hoore. O wi'i: "Asee, mi annditi maa. Mi annditi maa." O don dogga kata kata kata. Janngo fajiri, derkeejo goo yehi. "Barkaa maa, woodi godfo mi rufi ndiyam nguldam, tum yahata dabbutugo yam debbo. Ammaa, useni dabbitanee dam mo." Biira, be sankiti yimbe.

See, oya goo don waali haa suudu maako. Be njehi be tawi mo. Ngito don pat fori, hulsi¹ nonnon. Be mbi'i mo: "Janngo boo a meeta kadi dabbugo debbo yimbe."

Takalamulus takkaande.

(1969-70, Abdullaay Osmaanu Baaseewoojo taali ngol haa Marwa.)

185 Debbo bee waaye'en

Tum, biirawattel, gorko maako vi'a: "Anndaa o don wondi bee derke'en, waaye." Asee, oo, debbo kam bee waaye'en d'ido.

Sey, gorko kam vi'i: "Dillan jahaangal." Ummi goo, biira, soodi ko soodata, kuuje nyaamdu'en iga biriji'en, vaygoore'en, deppi tappaadi'en, waccuuje'en,

¹ Hulsaago kam ittaago laral.

noome'en pat, gorko soodi ngam taa dolo naawa debbo maako. O dilli jahaangal. Asee maa, debbo maa anndaa gorko maako dilli nyukkitoygo, haa wara jemma hora mo waalata haa saare maako.

Sey nonnon, o wurtaay goo naa, o vi'i yoo: "Wartataa." Debbo goo yehi tawi genndeeru, o vi'ata: "Waaye, ngorgi, hannde noy noppi maa foti?" Oya vi'i mo: "Noppi am d'idi." "Gorko am dilli jahaangal. To a yidi, ngaraa. Hannde kiirten." O vi'i: "Too, booddum. Alla hade nyawu nyii'e. Haala jey a yecci yam doo weli jamum."

Too, o yehi o tawi d'idafo, o vi'i: "Gorko am dilli jahaangal. Aan boo to a yidi, njamndi nii, ngaron."

Too, sedfa goo, too, jemma wadi, gorko goo warti dilli faada haa yolnde laamdo.

Sey nonnon, sey waaye, gooto waroyi tum tum tum haa o yotti haa debbo goo. Be mbadi haaje ma'bbe be timmini. Haa gorko wada dabare hootugo, sey nonnon, be nani kosde goddo don wara.

Sey, debbo vi'i: "Nastu nder loonde doo. Gorko am don warta. Nastu nder loonde doo." O diwi o nasti nder loonde goo kiwip.

Sey nonnon, nde o nasti nder loonde goo. Asee maa dum waaye debbo d'idafo goo o warata. Kanko boo o wari kuyum kuyum. Debbo kam annditi naa dum gorko maako goo. O wari kanyum boo. Be wadi saani ma'bbe. Haa oya wada bana dillan, gorko ifoyi hiirde don warta. Debbo vi'ata mo: "Gorko am don warta jonta kam bee goonga." O vi'ata: "Kaay." Genndeeru goo nde mari dabare vi'ata: "Addaajo, naa ndaa maama am vi'i mi efa giraawal hoorana mo saare." O wi'i: "Eftanaa mo mi tekkane mi roonde." Be ndoondi mo giraawal. Asee maa, o anndaa ganyo maako fahin don nder ton.

Jam, o roondi giraawal don dilla kum kum kum. O yotti jemma haa karal kadi. O wi'i: "Ay. Nii Alla hisiniri yam hannde kam. Tinaa non kam, genndeeru fadfatam."

Sey, gondo nder giraawal goo wi'i: "Naa aan hisi, waaye? Mi hisi."

Sey, on goo berna o fukki.

(21/11/1971, Abdullaay Osmaanu Baaseewoojo taali ngol haa Marwa.)

186 Rewbe gaynaako bee sukaabe

Geccol geccol dow hoore maa?

A faami maa?

Gaynaako oo, o mari rewbe tato. Tum o oora na'i. Nde weeti fuu oora na'i. Asee to o oori na'i doo, himbe don wara, sukaabe don wara be tato. Sukaabe be don ngara haa rewbe maako. Koo moy fuu gooto gooto be cenni rewbe. Haa

yennde feere, “A anndi ko rewbe maa doo huuwata bee sukaaɓe, to a dilli naa?” O vi'i: “Mi anndaa.” “Too, boodɗum. Hannde to a oori na'i doo, nyukkita haa nder saare maa, a laaran.” O vi'i: “Too, boodɗum.” O oori na'i. Naa haa mangariba o woowino wartugo, o oori na'i o lori o wari o nyukki haa saare. Sukaabe goo be ngari be tato. Nde be ngari be tato goo, o yewni gooto yiidi humti haaje maako. Derkeejo goo itti gooro tati bee faandu urdi bee sunko noggas hokki mo.

Too, oya boo itti nonnon, gooro tati bee faandu urdi bee sunko noggas hokki mo. Be pat be timmini, be ndilli. Be ndilli. Kiikide o wurti. O dilli ladde maako haa mangariba. O jaanyoyi na'i. O warti. O nyaami maako. O yewni debbo o vi'i: “Fiirtu gude.” Debbo fiirta gude o tappa kuttu nii, pa pa pa pa. O vi'a: “Nhn, aan doo, a hebi gooro tati bee faandu urdi bee sunko noggas.” Oya goo dilla. O vi'a: “Aan boo war. Aan boo hebi gooro tati.” O tappa kanyum boo. “A hebi gooro tati bee faandu urdi bee sunko noggas.” O yewni be timmi be tato fuu. Janngo don, to o oori na'i, sukaaɓe wari fuu, iga haa yolnde rewbe goo vi'ata: “Loree, loree. Dubbe don yecca. Loree.”

Takalamulus takka...

(1969-70, Abdullaay Osmaan Baaseewoojo taali ngol haa Marwa.)

187 Kaajudo bee kodo (1)

Gorko feere o don ndottiijo. O haajan waaneene. Waatoo, o wurti wuro o yeyi o waali feere maako. Too, o wurti wuro o yeyi o waali feere maako doo, jawro wuro wi'i yoo: “Kaay, hannde, suka am doo wurti o waali feere maako doo. Noy mi wadta on nii?”

See, gorko feere boo dari, o wi'i yoo: “Kayya, mi anndi, waatoo, o te'i debbo boodɗum nii, muse¹. O wurti o yeyi o waali baawo wuro² kadi. Waatoo, o haajan, taa be jaɓta mo debbo doo.”

Sey, o wi'i yoo: “Kayya, to mi wurti doo, to mi yeyi mi waɗi dabare am nii, mi waddan mo haa wuro.” O wurti baawo wuro, muse. O wurti baawo wuro doo, o yeyi o waali, biirawatte, o yeyi o hoosi liral siiwo. O yeyi o hoosi liral fowru. O wasi tagaado. O yeyi o hoosi junngo tagaado. O yeyi o hoosi danngo tagaado. Biirawattu, iyeende do tofa bee semmbe. O immi. O immi o yeyi o doggi yeyi, doggi yeyi. “Gaafara mon doo, gaafara mon doo, gaafara mon doo, gaafara mon doo, mood-ibbo. Gaafara mon doo, moodibbo. Gaafara mon doo, moodibbo.” Moodibbo wi'i: “War.”

Sey, o joodi. “Yottu, yottu, yottu, ndaa sekko.” O itti liral mbarooga o waali. O yeyi o itti liral siiwo o waali. O yeyi o itti liral nyiiwa o waali. O wi'i yoo: “Mh.

¹ Muse < *monsieur*. Dum Faransaare.

² Baawo wurto kam haa wurtugo wuro seeda.

Hannde kam naa mi hebi babal joonnde?” Gorko goo boo haajan waaneenee. Waanee. Gorko goddo yaha haa dubbe danjki maako.

See, biirawatte, be joodfi. O joodfi ban nii. O wurtini danngo mbeewa. O disa kommbi yiite. O sammimi mannda ton, o sammimi mannda ton, o yakki. O wurti³ danngo tagaado. O disa kommbi yiite. O sammimi mannda ton, o sammimi mannda ton. O wi'i: “Doo boo, siga kommbi yiite seɗɗa nii, fodde ko bennda, mi yakka.”

Sey, oo doo goo laari. O wi'i yoo: “Mh. Haa saka mon doo kam moy immata hokka-mi ndiyam mi yara?” Gorko wi'i yoo: “Miin on.” Kayya, debbo wi'i yoo: “Miin on.” Gorko wi'i yoo: “Miin on.”

See, biira, gorko wurti, saari bee pargal doggi dilli wartaay kadi. O hultori. O doo furi mo wari jastugo debbo doo.

See, o doggi dilli. O wi'i yoo: “Debbo am, taa hultor. Waatoo, gorko maa doo haajan on mi wadi dabare haa mi wara hoose en dilla wuro. Hoosi maa waddi ladde doo boodɗum naa, debbo am? ‘Dum woodaay sike?’”

See, o hoosi mo nonnon, o dilli wuro kadi.

Timmi.

(16/2/1981, Omaru bii Seyni bii Toofi bii Muusa bii Labeya taali ngol haa Ray Buuba. Baaba mu Moonojo. Daada boo Mbumjo. O waawataa Moonoore ammaa waawan Mbumre duɗɗum. Mbumre furan Fulfulde. O mawni haa Tuboro haa lesdi Baaba haa o yotti duubi sappoo e tati. Jokkadi bii Darajaba, Laameejo, taalani mo haa fattude Wuro Tuppe.)

188 Kaajudo bee kodo (2)

Doo boo laamɗo bee kaygamma.

Kaygamma bangi debbo wadataako voodgo. O vi'i: “Kaay, miin kam joodtaa wuro. Debbo am do voodi. Naa derke'en hoosan debbo am doo? Accu mi dilla haa ladde.” O dilli haa caka cak ladde o yehi o wadi saare maako o joodfi haa ton bee debbo maako. Laamɗo to mari haaje maako fuu see nela ewna mo haa ladde. O vi'i: “Too, boodɗum. Jotta mi heɓataa goddo mari dabare nii, yah hoosanam kaygamma am bee dabare nii o wartira yam naa? Naa mi haa wuro?” Koo moy vi'a: “Mi waawataa.”

See, genndeeru feere vurti. O vi'i: “Yah waddanam hoore goddo.” O yehi o waddi. O vi'i: “Mi heɓan junngo? Yah waddanam junngo.” O yehi o waddani mo junngo goddo. “Yah waddanam mannda.” O waddani mo mannda. “Yah waddanam tergal mbeewa.” O yehi o waddani mo.

See, suka kam dilli nder ladde. O dilli nder ladde goo, iyeende tofi nyibre wadi.

See, o yotti. Kaygamma goo don waali nder suudu kadi yeewta. Yiite don jaba.

³ Haanii wi'go wurtini.

Be mabbaay sam, don waali.

See, oo doo goo yotti tip. Biira, baari junngo goddo goo dakki yiite, hoosi tergal mbeewa goo don yakka, sammuni mannda haa dow junngo goddo goo, yehi sammuni mannda dow mabbe.

See, debbo, gorko fuu puute.

See, debbo fuddi vi'ugo: "Naa be sammuni mannda dow am, miin fuu?" Vi'ugo ban nii, biira, kaygamma hafti dubbe meere doggi warti wuro. Debbo haa umma nii, o nanngi mo, o vi'i: "Kayya, miin on wari," don waali bee debbo haa veeti fajiri. O hoosi debbo o hoorani laamdo. O vi'ata: "Miin kam, Alla woonane, naa huunde wari jabti yam debbo jemma?" O vi'i: "Noy noy, kaygamma?" O don jala ban nii goo. Haa fabbi fabbi, o vurtinoyi debbo maako goo nder saare laamdo. O vi'i: "Doo naa debbo maa naa, kaygamma?" Kaygamma vi'i: "Kayya, debbo am huunde nyaami booyma." O vi'i: "Doo kanko." O hokkiti kaygamma debbo. Iga nden kaygamma vi'i ndikkana moo fayin joodfugo wuro dow ladde.

(1969-70, Abdullaay Osmaanuu Baaseewoojo taali ngol haa Marwa.)

189 Kaajudo bee kodo (3)

Taale taale¹.

A yi'aay no goddo wafno? Kanko kam wadi hodorde maako feere. Oo kaajudo masin o yidfaa hodnugo himbe fuu. O yehi o wadi hodorde maako feere. Debbo maako boo wi'i yoo, mooroowo. Oo wara o moora dum hoota. Oo wara o moora dum hoota. "Wayne am, to mi moori ma, yoorta² Juro³ warta tawa." Mo moori fuu hoota. Na baaba Juro warta tum? To oo boo moori dum nii, wi'i: "Too, wayne hootu lee. Baaba Juro warta tawa."

Say, o wi'i: "Miin kam nde mi hootataa. Sey mi yi'a baaba Juro." "Wayne am, hootu ila baaba Juro warta tawa maa." O wi'a: "Mi hootataa. Sey, mi yi'a baaba Juro." Baaba Juro duroyno, yoortoyi e warta. E yaha, e yaha, huuci wuro wadi:

"Hinnu jaka inna Juro.⁴

Hinnu jaka inna Juro.

Naa mi jaka niyel inna Juro.

Majamaja⁵, majamaja."

Sey,

"Hinnu jaka baaba Juro.

Hinnu jaka baaba Juro.

¹ Taale taale kam ba wi'go haa mi taale taalol taala wayne taalol.

² Yoortaago kam dillugo.

³ Juraago, dum dujjugo binngel ko ngel yidfi fuu.

⁴ Hinnu kam teema bana wi'go innu.

⁵ Majamaja < mazamaza. Dum Hawsaare. Maana kam law law.

Naa mi jaka niyel baaba Juro.
Majamajama, majamajama.”

Baaba Juro no kaajudo.

Sey, wafi ka doggoygo. O wi’ii hannde kam moy wari wuro mu’um. Huuci kadi fahin kadi mo wafi:

“Hinnu jaka inna Juro.
Hinnu jaka niyel Juro.
Naa mi jaka niyel inna Juro.
Majamaja, majamaja.”

Sey, mo wafi:

“Hinnu jaka baaba Juro.
Hinnu jaka baaba Juro.
Naa mi jaka niyel baaba Juro.
Majamaja, maamaja.”

Sey, baaba Juro fahin huuci:

“Hinnu jaka inna Juro.
Hinnu jaka niyel
Naa mi jaka niyel inna Juro.
Majamaja, majamaja”

Sey, mo wafi:

“Hinnu jaka baaba Juro.
Hinnu jaka baaba Juro.
Naa mi jaka niyel baaba Juro.
Majamajama, majamaja.”

Baaba Juro yotti tan, sey, yani e maako, fiyi fiyi fiyi fiyi wari mo. Fistiti⁶ hooci huboyi⁷ buubi e kucel fuu hubini. Waatoo, latti iyel goo.

“Hinnu jaka inna Juro.
Hinnu jaka niyel inna Juro.
Naa mi jaka niyel inna Juro.
Majamaja, majamaja”

Sey, iyel goo.

“Hinnu jaka baaba Juro.
Hinnu jaka baaba Juro.
Naa mi jaka niyel baaba Juro.
Majamaja , majamaja.”

Kadi maa mo wufti⁸ dum, mo wufti dum, hubinoyi.

⁶ Fistitugo kam wiccitugo.

⁷ Hubugo kam wubaago.

⁸ Wuftugo, dum subtugo.

Sey, mo wadi:

“Hinnu jaka inna Juro.
Hinnu jaka niyel inna Juro.
Naa m jaka niyel inna Juro.
Majamaja, majamaja”

Siriw. Walaa ko o nani.

Sey, o dumanti tan. Nde fini, o rimndi tan.

Sey, o hoosi inna Juro boo e leeso taggata dum mo roondo.

Sey, o hoosi taggi daangol o yehi o yowi. O so⁹oyi⁹. O wari o hoosi o taggi dum e leeso. O wallini. O yehi o yowi daangol.

Sey, goddo wari yeeti¹⁰ inna Juro, yehi waddani mo kaaya.

Sey, o rimndi tan. O rimndiri hayre nde. Mo yaha, mo yaha. Mo ardini mo o wi'a inna Juro. “Inna Juro, Inna Juro. Mi jippinte ciwtodaa.”

Nden, inna Juro wi'a: “A'aa. Inna Juro daanike.” Kadi maa o dilla, o dilla, o dilla. “Inna Juro, Inna Juro. Mi jippinte ciwtodaa.” “Inna Juro daanike.” Haa o hodi.

Sey, o wallini inna Juro tan, haa e leeso, nii, taggo. O fe¹¹i, o nyibi, o timmini o huuri. O yehi o nyadoyi o teenoyi. O jaanyi na'i. O namti. O timmini. O hooci kadi. O hubbi yiite. O wadi sabbo¹¹. O fista inna Juro, be mbaalo.

Sey, o fisti tan. O tawi dum hayre. O woyi, o woyi, o woyi, o hoosi, o fiyiti kaaya, hanko maa warti.

Nii taalol am haadi.

(9/1964, Jaafunjo taali ngol haa Baba dakki Yarmbarj haa lesdi Ngawndere.)

190 No gorko waadi bee waaye debbo mum

Doo maa be waali wuro jur bee yimbe'en. Waatoo, waali wuro bee yimbe'en doo, gorko feere haajan waftaako, te'i debbo booddum. Haajan waftaako.

Biirawatte, see, derkeejo booddum masitin, booddo¹ dabare boo. Biira, o nasti nder saare, yehi tawi debbo haajoowo goo. O wi'i mo yoo: “Miin kam miin bee maa kam, mi yidi. Too, mi yidi meemugo. To a waali bee gora doo, waru meemu mbasu gora doo, nii, mi yi'a.”

Sey, o wi'i yoo: “Haala doo tan? Too, a yi'i mangariba do hippa, to o hoosi nyiiri dilli e yolnde, a wara.”

See, mangariba goo hippa. Goriiko goo hoosi nyiiri dilli yolnde. O wari. O wi'i: “Yaha waalu gada leeso nii, haa mi wara.” O waali gada leeso. Goriiko goo wari. Be

⁹ So⁹aago, dum lortaago.

¹⁰ Yeetugo, dum yeewtugo.

¹¹ Sabbo, dum be¹¹itte.

¹ Haanii wi'go baawdo.

joodidi.

Sey, biirawatte, be wadi be nasti. O wi'i yoo: "Kay kayya, gorko am. Kayya, gorko am. Kayya, gorko am. Hannde mi yidi dabbugo maa. Hannde mi yidi dabbugo maa. Mi wayri dabbugo maa duuri. Mi wayri dabbugo maa duuri."

Sey, gorko goo waali, dabbi mo, dabbi mo, dabbi mo, dabbi mo, dabbi mo, dabbi mo, dabbi mo. O daani yey. Gorko goo daani. Waaye maako goo wadi junngo nii, o nanngi laasol, dippiti. O² wadi: "Mh." "Kayya, gorko am, peedeeli am on saali fergi laasi doo, walaa ko wadta." O waali siriw. Biira, o do dabba mo, o do dabba mo, o do dabba mo, o do dabba mo, o do dabba mo doo sedfa nii, o wari nanngi laasol, o foodi. O wadi: "Mh." O wi'i yoo: "Kayya, gorko am, peedeeli am doo on, fali ton." Asee maa, waaye maako goo, waali gada leeso goo do fooda doo. Biirawa, do fooda, do fooda.

Sey, nanngi mbasu foodi. O wadi: "Mh."

See, o wi'i yoo: "Kayya, junngo am on fergi. Taa wi'am yoo goddo nii nii. Junngo on fergi." Gorko goo daani. To gorko goo daani, sey, o immi o maabiti dammulgal. Waaye maako goo wurti.

Sey, fini fajiri haa babal dare³, yimbe heewi wadtaako, be do fija dare. Be do fija dare kiikide.

Sey, jawmu waaye⁴ goo ewni, wi'i yoo: "Heey heey heey, sooba war. En fija dare." O wari. O do wara. O wi'i: "Jo"ini doo, jo"ini doo, jo"ini doo, jo"ini doo, jo"ini doo. Jam, fidi nii, gaap, dum foodi haa do, wadi, mh."

See, oo doo goo hediti. Kaay. O nyaamaay mo sufti dare goo fayin, o sufti, o sufti, o sufti. O wi'i: "Waalu. Be waali waali waali."

See, waaye maako wi'i: "Kaay, mi fiyi doo nii, mi nanngi doo, mi foodi. Mh."

See, o wi'i yoo: "Kaay, hunnde doo, kaay, ndaa ngeewta min yeewti hanki doo bee debbo am doo haa nder suudu, noy wanngi haa yaasi?" O wi'i: "Kaay en jo"ina fayin jo"ina." Be jo"ini, be jo"ini, be jo"ini, be jo"ini, be jo"ini, be jo"ini.

Sey, ta'a. "Mi fiyi doo, mi nanngi doo, miin boo mi eggi doo, gaap, mi fooda mi wadi mh." O acci dare goo rufi. O yehi o tawi debbo maako haa nder suudu. "Kaay, debbo am, ngeewta en yeewti hanki, noy noy on nii wurti haa yaasi? Mi nani dum wurta yaasi doo." O wi'i yoo: "Kayya, gorko am, accu haala man. Hunnde mi tawa waatugo accu sam. Accu. Nanu haala am."

Sey, o acci haala man. O yecci goriiko fajiri, o wi'i yoo: "Fajiri cup, deydey njamndi jeetati. A yaha ladde a wara. Deydey njamndi jeetati goriiko hoosi kuri bee lagaawal. O dilli ladde. Waaye goo wari. O tawi mo haa nder saare. O wi'i yoo: "Waaye am, a wari naa? Waaye am, a wari naa? Waaye am, a wari naa? Yowwaa,

² O kam gorko daaniido.

³ Dare, dum cipa.

⁴ Haanii wi'go waaye debbo.

soko soko soko. Joodu haa doo kadi. Joodu haa doo haa mi waddine ndiyam a yara." O waddi ndiyam o hokki waaye maako goo yari.

See, biira, goriiko goo, teema o yahaay ladde o lorti wari law haa nder saare.

See, waaye maako goo, o wi'i: "Yah joodu nii, mi wiirne bee daago." Debbo goo immi o wiirni mo bee daago. Kayya, o yecci goriiko: "Gorko am, suudu maa, saare maa dum saare maa, danjki maa dum danjki maa, joodu. Joodu. Joodu. En yeewta."

See, joodi. Biira, be joodi kadi. O defi nyiiri, o hokki goriiko nyaami. O nyefi ndiyam o waddi o yari. O wi'i: "Gorko am, en dilla nder suudu. En yaha jooda ton."

See, debbo goo emi mo: "Dume sam nii a fidata kusel bee may haa ladde doo?" O wi'i yoo: "Kaay, kuri bee lagaawal on mi fidirta bee kuri am doo." O wi'i: "Immu hoosu lagaawal doo, tiru en yi'a naa?" O immi o hoosi lagaawal goo o tiri. O wi'i yoo: "Jotta, a holla-mi kuri padala⁵ feere. A holla-mi kuri mbana feere. A holla-mi jamasirga feere. A holla-mi mbeewa hooraare boo feere. Haa mi yi'a." O holli kuri goo feere, feere, feere, feere, feere, feere, pat.

See, o wi'i yoo: "Too, a foonda. Jotta to a fidi daago doo, haa yaarta haa gada naa?" O wi'i: "Oo. Daago doo, fida haa yaarta haa nannga bonngooru⁶." O wi'i: "Foonda. En yi'a." O do foonda. O wi'i: "Taa foonda. Taa foonda. Taa foonda. Hoosu kuri padala doo on." O hoosi. Haa o fida o wi'i yoo: "Taa fidu, taa fidu, taa fidu dum. Hoosu kuri nyiiwa doo on." O hoosi kuri nyiiwa. O wi'i: "Taa fidu, taa fidu, taa fidu. Hoosu kuri ngabbu." O hoosi kuri ngabbu. O wi'i: "Taa fidu, taa fidu, taa fidu."

See, nii, waaye maako goo waali gada daago doo, bu'i hawti bee sille, wurti yaasi. O immi haa o yi'a. O yi'i nii goddo on joodi doo. Goddo mo wadi dare bee maako goo. Haa o imma, o maara mo. O wi'i yoo: "Kaay, taa maaru mo." Debbo goo wi'ata mo: "Taa maaru mo. A anndi Alla nanngi mo o hokki maa kadi. Ta maaru mo. Kanko kam o itta sarla maako doo, pat, bee bu'e maako doo fuu hawta. O hawta o tagga tagga tagga, wurta yaasi." Yimbe'en boo do heewi yaasi peek. Gorko goo ardini mo, dubbe meere. O do saawi mbasu haa junngo. O wurti bee man haa wari buuwaangol. Yimbe jali mo wawuu.

See, o dilli.

Nonnon kadi timmi.

(16/2/1981, Omaru bii Seyni bii Toofi bii Muusa bii Laɓeya taali ngol haa Ray Buuba. Baaba mum Moonoojo. Daada boo Mbumjo. O waawataa Moonooore ammaa waawan Mbumre duuddum. Mbumre buran Fulfulde. Mo mawni haa Tuboro haa lesdi Baaba haa o yotti duubi sappoo e tati. Hoore Mbuuta Duyjo mo duubi 40 taalani mo.)

⁵ Padala, dum kusel ladde.

⁶ Bonngooru, dum mahol suudu.

191 Debbo kuusoowo basi worbe

Mi taale taalel feere doo boo.

A faami? Waatoo, woodi debbo feere nii, waatoo, kanko doo, be banji bee goriiko. Goriiko goo boo don haa sarwisi¹ kadi, yehino daftugo ceede. Kuugal sarwisi.

Too, be dafti ceede goo, sey, o vi'i, jonta kam o huucan har mabbe. Debbo maako doo boodfo masin.

Sey, o yeccata ngorgiraabe maako goo, o wi'i: "Wallaahi, debbo mon on yi'ata doo, o ta'an dubbe worbe."

Sey, worbe wi'i: "Oo doo fewre. Ngam debbo maako woodi tan, haa o hada min."

Sey, o vi'ata debbo maako boo: "Waatoo, worbe wuro amin doo pat, woodi hunnde may didi."

Sey, be wari kadi. Be don be tato.

Sey, gooto dari haa yolnde. Gooto dari har jawleeru. Gooto boo nasti haa suudu. Nde yotti goo, sey, debbo kadi vi'i haa faama, didi naa koo gootel, yaari haa meema.

Sey, oo doo boo anndi debbo goo ta'i, sey, lusitini² nii, sey, wadi nii: "Hii."

Sey, gondo haa jawleeru wi'i: "Ta'i naa?"

Sey, gondo haa yolnde vi'i: "Vuut."

Biira, be rufi ala'arkito tan. Non kadi, be hebaay be humti.

A laari ngol doo boo ngol jalniingol sedfa?³

(22/1/1983, Saali Jiika taali ngol haa Ngawndere. O mawni haa Loopeere, Marwa, haa o yotta duubi sappo. Danyarde kam Mban Mbun. Innde daada, Dii-jatu. Innde baaba, Ibrahi Hama Ciwto. Maama mum taalani yam.)

192 Gorko kaajudo bee waaye debbo maako

Debbo oo, gorko maako kaajudo. A faami ko? Gorko maako nde haaji jamum goo, sey, biirabattel, tuujuur, gorko don welna labi hunnde mum, don welna labi, don welna labi. O anndi debbo mum don wondi bee suka. Law jawmu saare goo to vi'i, "Dilli" nii, biira, genndeeru goo o wara o duhita sirla maako, diga haa yaasi. To o wari doo woodi wurdere don nii haa les mabboode. Biirawatte, o dogga tip tip tip, o yi'a kuutol¹ maako. O vi'a: "Joganam. Joganam. Joganam." Debbo goo, sey, hoosa kadi, kanko o don haa yaasi. Be ngada haaje mabbe. Haa nyannde feere, gorko wari, biira, eggini debbo yaari dum haa suudu feere.

¹ Sarwisi kam *service* bee Faransaare. Dum dillugo kuugal feere.

² Lusitinugo, dum dakkitugo

³ Wodbe mbi'a dum kicawol. Wodbe mbi'a dum geccol.

¹ Kuutol kam ba wi'go zakari.

Biira, jam, o wari o don dogga top top top top, o vi'i: "Joganam. Joganam. Sakli yam." "Aan boo sakli maa naa?" O vi'i: "Ooho." O vi'i: "Aan boo waddu lee, junngo maa, meemu, waaye." O hoosi junngo genndeeru, o nanngini kuutol maako. Law genndeeru goo vi'ata: "Aan boo waddu lee. Miin boo sakli yam, waaye. Aan boo waddu lee junngo maa lee meemu." Oo doo goo boo lii'i junngo mum, sorni, biira, o yaarii haa wakkude o yiggidi junngo mum, o wi'i: "Alla, wallaahi, baaba am, mi meetataa. Mi tuubi. Ayyayyay, mi tuubi. Mi tuubi." "Ittu limse maa." O itti. "Ittu doo boo fuu, hokkam gal doo." O yoofti mo ndunna meere. Weeti fajini nii genndeeru eggi wuro maajum doo. Hakke ngam cementum goo, sey, be ndaari limse. "Ndaa a yi'i dum keeddu maako?"

Sey, be ndaari limse maako haa jawmu debbo don borni. Be mbi'ata: "Hi, hannde toy wayne? A bornata limse maako, doo kam on cooru naa?" "Emu mo lee."

Nii, haala man saaliri, waaye.

(21/11/1971, Abdullaay Osmaanu Baaseewoojo taali ngol haa Marwa.)

193 Soferjo

Haa mi yecca maa no min ngaadata laawol Garwa Marwa, benanta maa dan bordel'en sedda haa laawol.

"Bismilla, Alla, i¹ kam² pusa³." Cuccuuuuuuuu...cuuuuuuuuu... "Weyt masa, weyt masa." "A haa, en don ndilli toy, debbo?" "Masa am, gorko am seeri yam. Mi don hoota haa Danwa fattude Loopeere haa Garwa too." "Haa, i don hokku maako cappande tati." "Masa am, wallayi tallayi siisi nii mi siisataa. Kadi, ndaa gorko am seeri yam, hannde ko min cenndiri wadi duubi jeetati. Jonta to mi hefta dala maa?" "Taa i fewi maako. Naati kadi." Kim kim. "Joodi booddum." "Mi don joodi, masa am." Yuuuuuuuuuuu... "Wallayi tallayi, masa am, hakkunde am bee Alla, to mi anndino kam, bee nyilki kam mi nastataa moota maa doo." "Joodi booddum. Acci don laara matowa ban vamnde." "I don, masa Ngafi. Mi anndi haala matowa naa ban Fulbe." Ruuuuuuu ruuuuuuu... "A dilli Garwa doo kam don joodi haa gorko maako naa? I don joodi pur tujuur?" "Masa am, o seeri yam fayin mi lora mi wada dume kam? Biira, min cenndiri bee maako ginnaado, waaye. A anndaa kuugal o wadi yam maa. Min jonta an ngondu-mi." "Haa, taa i don fewi maako." "Bee goonga, Alla, masa am." Duuuuuuuuuuu... "Joodi booddum, mi don eeri hooseere." "Mi nani, masa am." Hawaaw, diijatuuw, mi yidaaaa, mi yidaaaa... Ka' kurrurururu... vavavavavavava... zhuuuuuuuuu... "Masa am, wallayi

¹ I kam: "Kanko" bee Innglisre Pijin.

² Kam kam: "War" bee Innglisre Pijin.

³ Pusa kam: "Yerbu" bee Innglisre Pijin.

tallayi, miin kam mi yidi maa nii. Alla, haa majji dabare am.” “Ahaa, mi don yidi maa see ban mbuubu'en don laari bu'e.” Yuuuuuuu... ka' kurrrrrrr... “Min don saali wuro doo, noy innde man?” “Doo naa Pitwa naa, masa am?” “Ahaa, a anndi pella man, a don waanci boyboy ban nii doo.” “Naa ngam mi hebaay gorko maa, see min kam an ngid-mi sam jonta doo.” Zhuuuuuu... “An don dilli Garwa doo kam, a don wari laari Masa Ngafi naa? Malla i don joodi non?” “Naa mi anndaa haa a woni, to mi anndi kam ko hatta-mmi warugo laare.” “Ahaa.” Zhuuuu... “An anndaa jawmu Ken go ko o jam, ton mannga bee ceede boy haa Garwa?” “Ahaa, i don jawmu Ken.” Luuuu...

Kalas kullu maafi.

(1969-70, Abdullaay Osmaan Baaseewoojo taali ngol haa Marwa.)

